



UJEDINJENE NACIJE

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove ("Mehanizam") osnovao je 22. decembra 2010. Savjet bezbjednosti da nastavi nadležnost, prava, obaveze i osnovne funkcije Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu ("MKSR") i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ("MKSJ") koji su okončali mandate 2015. odnosno 2017. godine

IZJAVA

PREDSJEDNICA

(Isključivo za medije. Nije zvanični dokument)

Sarajevo, 14. septembar 2023.

Uvodna riječ na konferenciji "30 godina od osnivanja MKSJ – naslijeđe i trenutni izazovi"

**Ekselencije,
cijenjene žrtve i preživjeli,
dame i gospodo,**

Septembar 1993. donio je neviđene strahote Bosni i Hercegovini.

U Sarajevu, žitelji su bili primorani da se sklanjaju od neselektivnog snajperskog djelovanja. Baš ovdje, u ovom gradu, jedna majka i njena osmogodišnja kći ustrijeljene su dok su hodale, držeći se za ruke, na putu da nabave udžbenike za školu. Drugdje, istočni Mostar je također patio pod kampanjom napada i granatiranja s ciljem da se učvrsti podjela zemlje po etničkim linijama. Nedaleko od Mostara, profesionalni vojnici, motivisani mržnjom, napali su i okrutno ubili nedužne civile u selu Uzdol, u masakru koji je počinjen na današnji dan prije tačno 30 godina.

Ovi zločini, i hiljade njima sličnih, predstavljaju, jednostavno rečeno, najgore što su ljudska bića u stanju da učine jedni drugima.

Počinjeni su uprkos tome što je Savjet bezbjednosti stvorio Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). Činjeni su i dalje, neograničeni u svojoj izopačenosti, sve dok nisu doživjeli kulminaciju genocidom u Srebrenici, čija je drskost poslužila da pokaže s kolikim prezirom ovi zločinci posmatraju nedavno osnovan Međunarodni sud i njegovu obećanu pravdu.

Zapravo, čak i najvatrenije pristalice Međunarodnog suda imale su samo ograničeno povjerenje u sposobnost nove institucije da ispuni svoje težnje i izvrši svoj mandat.

Uprkos svemu, Međunarodni sud je otišao dalje od razvijanja materije i procedura, i pomogao je u stvaranju nove kulture prava. Kulture protiv nekažnjivosti.

To je bio prvi put da se došlo do spoznaje stvarnog stanja – da, ako međunarodno krivično pravo želi biti relevantno i poštovano, onda mora postojati mogućnost da ga međunarodna zajednica sprovede.

Sudski rad pred MKSJ oživio je 1994., s prvim hapšenjem, kada je Savezna Republika Njemačka uhapsila Duška Tadića za strahote u Prijedoru, što je ujedno bio i prvi pokušaj da se u ime Ujedinjenih nacija



sprovede međunarodno humanitarno pravo. Bio je to i prvi ispit, kada je jedna država članica jasno potvrdila svoju obavezu da sarađuje s međunarodnom jurisdikcijom kroz usvajanje specijalnog zakona kako bi osigurala predaju optužene osobe MKSJ-u.

Ovo je bio prelomni trenutak za međunarodno krivično pravo, tako da i 30 godina kasnije, Mehanizam i ostali sudovi i tribunali se još uvijek pouzdaju u taj temelj saradnje, koju je tada, tih 1990-ih, predvodila Njemačka.

Prihvatam da pravda nije bila savršena.

Ali, s druge strane, da vas upitam – ima li neko u ovoj zemlji ko ne zna za hašku pravdu?

Ponosna sam što mogu nedvosmisleno potvrditi da je ova pravda bila *pravična, djelotvorna i da je doprinijela uvažavanju patnje širom Bosne i Hercegovina tokom konflikta 1990-ih, ne samo za neposredne žrtve zločina i njihove porodice, nego i za korist budućih naraštaja*.

Što se tiče prvog, Mehanizam i njegov prethodnik, MKSJ, predstavljaju sistem zasnovan na visokim standardima pravičnosti i poštovanja zakonitog postupka. Mehanizam, i ja kao njegova predsjednica, nastavljamo da djelujemo nezavisno u obavljanju osnovnih funkcija, svjesni stavova zainteresovanih strana kao što ste vi, koje su nezaobilazne u našem radu, ali uvijek usredsređeni na interese pravde. Znamo na osnovu uspjeha MSKJ da pravna institucija mora djelovati nezavisno, isključivo na osnovu zakona i dokaza, ako želi da njene odluke imaju težinu u Bosni i Hercegovini i drugdje.

Ova odgovornost, dopustite mi da naglasim, nastavlja se i nakon izricanja presude, čime se ostvaruje cjelokupan ciklus pravde.

Drugo, gotovo je kliše da se međunarodna pravda kreće presporo i da je preskupa. Ipak, sa svakom godinom koja je prolazila, MKSJ je sticao vrijedan uvid u probleme i najbolje prakse u pronalaženju međunarodne pravde, a Mehanizam je sada globalni lider u osiguranju pravde, uz poštovanje zakonitog pravnog postupka.

Treće, za trajno pomirenje neophodna je spoznaja istine o onome što se dogodilo. Činjenice koje su utvrđene od strane MKSJ i Mehanizma su proizvod neposrednih dokaza i u potpunosti obrazloženih sudskih odluka. Očigledno je da pojedinci koji poriču ovu istoriju više prikazuju svoje nedostatke nego bilo šta drugo, i oni nikada neće uspjeti da opovrgnu nepobitne zaključke naših sudova.

Konačno, jedna od najvažnijih funkcija Mehanizma jeste da učvrsti naslijeđe MKSJ. To naslijeđe živi ne samo u njegovim potvrđenim presudama, nego i u dokazima i stručnosti koje se prenose tužilaštvima i nacionalnim vlastima. Sada je na vama, građanima i funkcionerima pogođenih zemalja, da dovršite 30-godišnji zadatak njegovanja i ostvarivanja pomirenja. Današnji izazovi su možda na vama da ih riješite, ali Mehanizam će nastaviti da vam pruža svoju podršku u skladu sa svojim mandatom.

**Ekselencije,
cijenjene žrtve i preživjeli,
dame i gospodo,**

Danas obilježavamo ne samo 30 godina od osnivanja MKSJ, obilježavamo također i nedavni završetak njegovog primarnog mandata. To je značajan poduhvat, i zadovoljna sam što mogu da ga podijelim s



vama na ovom mjestu. Nema više nijednog supsidijarnog organa Savjeta bezbjednosti koji radi aktivno na krivičnom gonjenju i suđenju za genocid, ratne zločine, ili zločine protiv čovječnosti koji su počinjeni u bivšoj Jugoslaviji. Štafeta je, konačno, prešla u druge ruke. Ova nova stvarnost dovela je, ranije ove godine, do zatvaranja posljednje preostale kancelarije Mehanizma u regionu, ovdje u Sarajevu, a mi u potpunosti prelazimo na rezidualnu konfiguraciju za koju smo stvoreni 2010.

Ipak, budite sigurni da će Mehanizam nastaviti da igra svoju ulogu. Čak i kada se suočava s prkosom država i nezainteresovanošću međunarodne zajednice, kao što vidimo u slučaju odbijanja Republike Srbije da preda Petra Jojića i Vjericu Radetu, ja se neću suzdržati od korištenja svih relevantnih foruma da maksimalno skrenem pažnju na neispunjenje obaveza bilo koje države. Napadi na sprovođenje pravde nisu prihvatljivi i moraju se osujetiti.

Rad koji preostaje na postizanju pravde, mira, i pomirenja moraju obaviti sami posvećeni građani neposredno. Predstavnici žrtava će i dalje služiti kao uzori istrajnosti u obezbjeđivanju toga da istorija nikada ne zaboravi patnju kojoj su podvrgnute njihove zajednice i u glasnom zahtijevanju krivičnog gonjenja svih preostalih počinilaca. Državni tužioci koji su se okupili ovdje danas igraće važnu ulogu u nastavku potrage za pravdom, sve dok to rade s integritetom i samostalnošću. A novinari među vama, i svi oni koji govore istinu, pomoći će da se pravično procjene uspjesi ili eventualni neuspjesi vaših sunarodnika.

Na kraju, sjetimo se riječi Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija iz izvještaja koji je podnio Savjetu bezbjednosti 1993. u vezi sa strašnim okolnostima koje su vladale u svim državama bivše Jugoslavije. Osvrćući se na raspad samog društva, on je "naglasio da se fundamentalno rješenje problema mora tražiti kroz [...] dijalog" i da "[su] same strane te koje snose primarnu odgovornost da se postigne takvo rješenje, i one su te koje moraju preduzeti korake ka pomirenju".

Sudbina Bosne i Hercegovine je danas i dalje u njenim rukama.

Morate nastaviti da preuzimate kontrolu nad svojom budućnošću. Dok je MKSJ igrao ključnu ulogu i samostalno utvrdio istinu o mnogim zločinima u cijelom regionu, to ne može zamijeniti potrebu da se pogođene zajednice uhvate u koštac s tim kako najbolje da postignu pomirenje, kako na lokalnom nivou, tako i naročito na političkom planu.

Na današnji dan, MRMKS se sjeća i stoji uz vas, kao što je to radio prethodnih 10 godina, dok radite na tome da u u budućnosti nastavite ciljeve zbog kojih je stvoren MKSJ.
